

Undersøkelser og gravinger i byens hjerte som kan være fra middelalderen.

Undersøkelser og funn før år 2000.

Arne Kvitrud, versjon 4.6.2020

Jeg har nedenfor satt sammen tekster, i hovedsak avisartikler, som omhandler undersøkelser, funn og gravinger i Stavanger sentrum. Jeg har delvis tatt med hele beretningene (når de er korte) og dels utdrag eller referanser for lengre og nyere tekster.

Se ellers:

- Lillehammer, Arnvid, Rapport om forprosjektet mellomalderbyen Stavanger. Spørsmål om grunnlegginga av Stavanger by, Arkeologisk Museum i Stavanger, AmS-rapport 16, 2000. *Dette er den mest oppdaterte rapporten som gir et sammendrag av undersøkinger i byen.*
- Fyllingen, Hilde, and Wenche Brun: Arkeologiske undersøkelser i og rundt Stavanger domkirke, AM oppdragsrapport 2017/12, saksnummer: 15/07595, 2017. *Dette er den mest oppdaterte rapporten som gir et sammendrag av undersøkinger i og omkring domkirken.*

Stavanger Amtstidende 31.7.1843, side 3. Fattigkirkegården i Kleivå ble ikke lengre brukt som begravelseplass. Sommeren 1843 gravde en her fram grunnmurer av en temmelig stor bygning på Fattigkirkegården. Det var trolig en kirke – trolig Olavskirken. Klebersteinene (vegsten) som trolig var ved inngangen til koret var smukt hogd til. Hittil har man gravd fram den ene langsiden. *Det har vært vanlig antatt at det var Claudius Jacob Schieve som skrev denne teksten.* Jan Hendrich Lexows avskrift finnes på Stavanger Museum. En målsatt tegning av grunnmurene er i Erichsen, PA 110, boks 23, side 21. *Bygningen var til sammen ca. 27 m lang.*

Stavanger Aftenblad: Lidt fra det gamle Stavanger, 17.12.1898. Det er gravd under golvet i Munkekirken, de fant man steiner, som innsenderen mente kunne være taket på tunellen til domkirkren.

SBA, PA 110 A.E. Erichsen, pakke 23, side 20, jamfør også Daae, 1899, side 285 og Brøgger, 1915, side 264, note 23. I Kirkegaten 15 ble det ved gravning i 1855 eller 1856 funnet kanthjørnet av en gammel mur. Erichsen skriver at det var ”ved” apoteket (i Kirkegata 19, matrikelnummer 398) og kjøpmann Furst (*Paul Furst i Kirkegata 15 matrikelnummer 396*). Schive mente kirken var på Fürsts grunn. Den lå noe tilbake for gaten.

Stavangeren 11.9.1861, med henvisning til Karmsundposten(!). Gravingen var på matrikel 411 i dagens Sparebank 1-bygg. Fra gatenivå til ca. 51 cm var det svart mold, så ca. 26 cm med kalkgrus og istykkerslåtte taksteiner. Det ble antatt at de var fra 1826, da omtrent alle taksteinene blåste av Domkirken. Så var det ca. 132 cm med svart jord, som inneholdt en mengde menneskebein og menneskeskjeletter. Her var det kirkegård fra 1725. Under laget med menneskebein var det en brolagt gate ca. 210 cm under bakken. Gaten var brolagt med flate steiner omtrent som fortauene på 1860-tallet.

Stavanger Amtstidende 12.9.1866. Fellesgrav anlagt ved siden av Domkirken for bein fra under golvet på Domkirken.

Stavanger Amtstidende 24.9.1866. Ca. 100 likkister hentet fra seks kjellere under domkirkens golv. Likkistene nedsettes i en stor grav ved siden av kirken.

Andreas Emil Erichsen (SBA, PA 110 Erichsen, pakke 23.) skrev at mellom St. Annas gård og Mariakirken ble det ved gatesenkningen i 1858 funnet tusenvis av skjeletter over hele gaten.

Stavanger Amtstidende 22.11.1866. En har fjerne jord i to fots dybde i skipet i domkirken. Videre graves det en dyp grøft ved skipets yttervegg. Innsenderen er redd for yttermurene til kirken.

Fortidsforeningens årsberetning for 1866. En har undersøkt mellom domkirken og det gamle kapellet (Bispekapellet) etter en underjordisk gang. Den ble ikke funnet. Gravkister og likkisteplater som ble funnet ved rydding i kirken vil få sin plass i kjelleren under koret.

Avisa Stavangeren 17.4.1867, side 1. ”Ved Udgravningen af Stavanger Domkirkes kor er nylig bleven funden en med indfattede Diamanter og rige Ornamerter emaljert Fingerring, en tredobbel spiralling og et Par Remknappe, Alt af Guld, samt et flettet Silkebaand med i Enderne anbragte Dubber af emaljert Guld. Den emaljerede Fingerring der antages at være et par hundrede Aar gammel vil blive tilstillet det Oldnorske Musæum i Kristiania til Indløsning.” *Kopien fra filmrullen på Stavanger Bibliotek er dårlig.*

Fortidsforeningens årsberetning, 1867, side 66f. Beretning for 1866. Det ble sendt et båtlass med klebersteiner fra Austbø til Stavanger i 1866. Von der Lippe fant at fundamentet på sideskipenes murer og pilarer i domkirken, sto på en løs steinmur, som ikke var ført ned til fast grunn. Det var ikke noe spor etter en sokkel. Dette framkom ved grøftegraving rundt koret.

Formandskapets indstilling 7.1.1875. Otto Waitz har gravd ned på østsiden og inntil domkirken, for å sjekke fundamentene. Det ble funnet menneskebein. I fire fots dybde traff de på aur: ”Ifølge det ærede Formandskabs Anmodning har jeg paa Østsiden af Stavanger Domkirkes Chor ladet grave et Hul, for derved at faa undersøge, af hvilken beskaffenhed Jordsmonnet paa dette Sted maatte være. Den foretagne Undersøgelse viser at det her er blevet nedgravet en Deel Menneskebeen, samt at en fandt Ourbakke først begynder i en dybde af 4 fod. Da imidlertid Domkirkens Chor hviler paa en særdeles solid Grundmuur, nærer jeg ingen Frygt for, at en Sænkning af Terrainet mellom Kirken og Parken, som af mig foreslaet i Skrivelse af 26 november 1874 vil kunne udøve nogen skadelig Inflydelse paa Kirkens Stabilitet”.

Ludvig Daa: "Om Stavanger Stift i Middelalderen", Historisk tidsskrift, bind 3V, 1899, side 285. Han viste til A. E. Erichsen som kilde). viste i 1899 til en hypotese fra Claudius Jacob Schive (død 1878) om at Martinskirken lå i krysset Prostebakken og Kirkegata. Der og innover mot Arneageren hadde Schive funnet spor av gamle murer og rester etter begravelser.

Avisa Stavangeren 24.2.1883: Den gamle Raadstue. Den gamle rådstuen forsvinner. Mulighet til å erverve klebersteiner hos statsingeniøren til hageporter med mer.

Stavangeren 24.3.1883: "Den før omtalte runesteinen" i Mariakirken.

Stavanger Amtstidende: Værre og værre, 29. juli (uten år). Funn av knokler utenfor Domkirken ved graving av den nye gassledningen.

Avisa Stavangeren, 12.4.1883: En ligkiste af Klebersten. Det ble funnet en klebersteinkiste på den tidligere brannvakttomta. Det er kista for et barn.

Stavanger Amtstidende 13.4.1883. ved graving i grunnen under den forrige brannvaktsbygningen, er det foruten den tidligere omtalte runesteinen, kommet for dagen spor av en nedbrent bygning, idet brente steiner, forkullede trestykker og smeltet klokkemetall er funnet. Det ble funnet en tverrmur i svakt buet form med den konkave siden mot nordvest. Den kan ha vært skillemuren mellom koret og skipet. I den delen vi omtaler som skipet, ble det i går funnet en klebersteins likkiste hvor de jordiske levninger av et barnelik var gjemt. Den ytre formen av barnets legeme var uthogd i kleberstein. Noe lokk fantes ikke, derimot i fordypningen var det enkelte stykker trekull. Kisten skal være levert til Museet, sammen med sju kanonkuler, smeltet klokkemetall med mer. I nærheten av klebersteinkisten ble det oppdaget liknende menneskelige former uthogd i selve grusen, der det var menneskebein. Det har altså vært en begravelse uten bruk av kiste.

Stavanger Amtstidende 1.8.1890: «Under udgraving». Ved udgravingen i disse Dage av Sndler K. Knudsens kjælder paa Arnageren er fundet hjerneskillen af et Menneske samt flere større Ben, antakelig Laarben. – Da det for en Tid tilbage blev udgravet i Kjøbmand Carl Hansens Kjælder, som ligger tæt ved, fandtes ogsaa der Menneskeben. – Efter hva der fortelles, skal her have været Kirkegaard i gamle Dage". *Stavangeren og Vestlandsposten sier ikke noe om funnene. Kjøpmann Carl Hanssen bodde i Nygata 2.*

Rektor A E Erichsen, Privatarkiv i Byarkivet i Stavanger, udatert (ca. 1900?): "En del profilerte klebersteiner fra Mariakirken ble lagt til Sola kirke der de ikke kom til anvendelse, men ligger endnu utenfor koret på den fordums kirkegaard".

Anders Bærheim, Statsarkivet, Privatarkiv 1. Uten dato. Klebersteinshoder funnet i Rektorhagen. "I slutten av 1890-årene lå der i Rektorhagen langs veggen av gymnastikkbygningen 4 eller 5 hoder av klebersten. De må ha ligget der i lange tid for takdryppet hadde laget fordypninger i ansiktene som vendte opp. Bygestenen har i mange år brukt stedet som opplag for gammelt løv som ble raket opp i Parken, Det er mulig at hodene med årene er sunket og kan finnes under jorden der".

Stavanger Aftenblad, 4. juli 1900. "Nu skal det visst bli alvor med gjærdet om Rektorhaven. De har ialdfald kjørt det nye jerngitter paa pladsen. Saa begynder vel ingeniørvæsenet en af dagene at rive det fæle spetakel, der nu pryder parken."

A E Erichsen, Stavanger Byarkiv, PA 110 – ca 1900? Muren mellom Kongsgård og domkirken ble fornyet for 50-60 år siden. Den gamle som visstnok var den opprinnelige var

blitt alt for skrøpelig. På havesiden er derimot den opprinnelige mur i alle fall for en del bevart. Det ses best av den er i forband med Munkekirken. Mot gata (eller nu Torvet) gikk eiendommen flere alen lengre ut. Den var også på denne kant omgitt av en mur, der gikk helt il Breiavatnet. Et stykke av den står enda igjen og danner grensen for borgermester Kiellands eiendom (*Kiellandshagen*).

Stavanger Avis, 16.7.1902. ”Et par mindre klæberstene fandtes i grundmuren ved nedrivningen av den gamle teaterbygningen paa Skagen. De hadde et tilhugget og avpudset hjørne, og har vel en gang i Tiden forvildet sig dertil fra Domkirken”. (Skagen 18).

Stavanger Avis: Fundne menneskeben. Gammel kirkegaard? 3.9.1902, **Stavanger Amtstidende:** Ligkistefund, 3.9.1902, **Stavanger Aftenblad:** Ved udgravning, 3.9.1902. **Vestlandsposten:** Ved udgravning, 3.9.1902. Det er skjelettfunn like sør for Prostebakken.

Stavanger Aftenblad: Under gravningen, 30.7.1904, jamfør **Stavanger Amtstidende** og **Adresseavis:** Værre og værre, 29.7.1904 og **Henriksen, Henriksen Chr. (Christian) (1839-1920):** Stavanger i svunne dager. Dreyer forlag, Stavanger, 1975. *Første utgave ble utgitt i 1908*, side 59. Funn av menneskebein i Kirkegata. mange menneskebein i området fra Domkirken ”henimot” Prostebakken da man skulle legge kloakk og opparbeide gater.

Stavanger Aftenblad 22.9.1905. Fund af menneskeben. Ved graving av en kabelgrøft nedenfor domkirkens hovedinngang ble det funnet en del menneskebein, 6-7 hodeskaller, ryggvirvler, lårbein, ribbein mv. De fleste beina var under den hellelagte oppgangen til kirken. Beina vil bli nedgravd på Kirkegården (dvs. Lagård).

Stavanger Aftenblad 17.9.1908: ”Fund av menneskeben. Under graving av en kabelgrøft nedenfor Domkirkens hovedindgang iformiddag stødte man på en hel del menneskeben, hodeskaller, ryggvirvler, laaben, ribben osv. Indtil i middags var der kommet for dagen 6-7-hodeskaller: de var nok saa vel bevarte, men enkelte blev istykkerbrudt under gravingen. Størsteparten av benene fandtes under den hellebelagte oppgang til kirken. Benene vil bli nedgravet paa Kirkegaarden. De stammer formodentlig fra den tid, der var begravelsesplads ved Domkirken. Lignende benfund er flere gange tidligere gjort omkring her”.

SMÅ 1910, side 10f med tegning av nåla. Den har nummer S3331 i AM. Det ble funnet en 124mm lang beinnål av ukjent alder en meter under huset i Skagen 4.

Tjøtta, Lars A. (”L.T.”). Hvor laa det gamle Kloster i Stavanger? Vestlandet 26.8.1911. Under gravingen av den dype kloakkgrøften inn til Posthuset (nord i Kiellandshagen) i 1909, lå det i bunnen av grøfta spor etter gamle grunnmurer, sammen med kalk og annet avfall. Det ble funnet skår etter knuste leirpottar av en ”eiendommelig” form, som var identiske med funn fra Lyse kloster (som 1911 var i Bergen Museum). Ved Utstein kloster var det funnet liknende pottemakerarbeider. Videre var det en øse av kleberstein, fra vikingtiden eller de påfølgende 200-300 år.

Stavanger Aftenblad 12.11.1912: En gamle forbrytelse? ”Under arbeidet med gravingen paa en tomt i Professor Dahls gate fandt en del arbeidere igaar et skjelett af et voxent menneske.

Efter al sannsynlighet foreligger her en gammel forbrytelse. Skelettet laa paa fjeld og dækket af et 40 cm høit jordlag.” Denne gata er i dagens Arkaden opp mot Petrikirken.

Stavanger Aftenblad, 18.8.1913 – Underjordisk kjosk ved Kongsgaard i hjørnet mot domkirken. Denne forteller hvor og hvorfor det ble gravd – se nedenfor. Den gamle var ikke pen, den nye skal forsvinne i jorda i bakken mellom kongsgårdgjerdet og domkirken. Er til formannskapets godkjenning.

Avisa Vestlandet 29.8.1913: Fundene ved Domkirken. Den gamle muren som blottes kan nå følges i en lang strekning. Den går fra det tredje treet langs kongsgårdsmuren i nordøstlig retning, omtrent fra kirkens vestre hjørne – ni meter nordover mot gaten. Utgravingen stopper her. Steinene er ikke av en type som finnes i byen eller omegn. Muren er så solid at den ikke kan ha vært en kirkegårdsmur. Den må ha vært grunnmuren til et hus. En tilsvarende mur ble funnet ved vestsiden av Nidarosdomen. Signert ”E E”.

Avisa Vestlandet 3.9.1913: Fundene ved Domkirken. ”Man er nu ved gravingen nu naaet over en Meter under Overfladen arbeider altsaa i det naturlige Grus. Lige ovenfor dette er fundet et større Kjævestykke af Svin, formentlig Vildsvin, med en veldig krum hjørnetann og flere andre Tænder. I undergruset fandt man en Brynsten af en gammeldags tiljordnet er Form, som synes at være i Stenalderen.”

Avisa 1. Mai 8.9.1913. ”Under utgravingerne i Kongsgaard har man fundet interessante profiler fra den gotiske del av Domkirken og støtte lørdag paa en mur, hvorpaa her antagelig har staat en bod.”

Lunde Om. Hospitalet på St. Peters plass, litt om Hospitalkirken. Stavangeren, 10.9.1932. Han skrev at ved graving omkring 1917 ble det funnet rester av likkister og menneskebein i hele bredden av Hospitalsgata. Det ble også funnet kranier utenfor kjøpmann Eskildsens butikk (dvs. *Smedgata 10 og 12*).

Stavanger Aftenblad 26.2.1918. Bispegangen var den av sten eller tre? De Lange (*konservator ved Stavanger Museum*) har gjort utgravinger mellom domkirken og Munkekirken. Det ble funnet en del hogd stein – søyleskaft og trappetrinn. Det er også gravd på Kongsgård ved Munkekirkens nordre vegg, for å blottlegge fundamentene.

Stavanger Aftenblad 19.3.1918 ”Utgravingen ved bispekapellet” De har gravd på Bispekapellets vestre nordside. De gravde først i Kongsgård på kapellets vestside. De gravde ca. en alen ned (63cm), til de fant fast grunn. Ingen fundamenter ble funnet. Den utgravde jorda besto av matjord, kampestein, takstein med mer. Nærmest muren lagte man en dyp grøft til underkanten av fundamentet. Omtrent i høyde med den faste grusen eller 10cm over dette var det et slags golv, der kalkrester og knust teglstein var synlige i en horisontal flate. På den sørvestre delen av vertikale flaten av kirkegårdsmuren mot Kongsgård viser gjenværende kalk i fugene og delvis på steinflatene, at det har vært beskyttet av en svalgang eller liknende. Videre vestover hvor muren har vært utsatt for vær og vind er fugene åpne. En del av kirkegårdsmuren nærmest bispekapellet, viser seg å være en senere gjenfylling. Under fant man en rekke trappetrinn fra middelalderen. På nordøstsiden ble det gravd videre for å

undersøke trappetrinnene. Ved flyttingen av trappetrinnene ble døråpningen med søyleskaft og basis synlig. Utenfor fant man en fast helle, som kunne være trinnet ved inngangen. Trappetrinnene ble inntegnet slik de ble funnet. Av tegningen ses også den gotiske dørs søyleskaft.

Stavanger Aftenblad 19.3.1918”Har trappetrinnene tilhørt Domkirken?” Stadsarkitekten mente trappetrinnene var fra domkirken. Trolig tilhørt det nordre tårnet ved overgangen mellom skipet og koret. Trenger 25-26 slike trinn fra koret til velvet.

Avisa 1. mai: Et kranie funnet ved Domkirken, 11.7.1919. Mellom fengslet og domkirken ble det funnet et kranie. Det var ved nedlegging av telefonkabel.

Stavanger Aftenblad 6.8.1919. Stadsarkitekt Westbye: Bispekapellet. Fant ikke undergangen ved utgraving ved bispekapellet. Den nåværende inngangen fra Kongsgård skole lukkes.

Stavanger Aftenblad: Stavanger domkirkes utbedring, 15.4.1920. En del av domkirkens steiner er brukt til gatefyll og nyere murverk, som Petrikirkens mur og Kongsgårdmuren.

Stavanger Aftenblad 9.6.1920. Uhyggelig graving. Funn av hodeskaller og knokler ved Domkirken. Ved siden av Domkirken, mellom denne og Parken, holder man for tiden paa at grave i jorden. Der skal nemlig legges en elektrisk underjordisk kiosk, skriver ”Chr.-sands Tidende”. Under gravingen har man funnet en hel del hodeskaller og knokler av menneskelig og jernbeslag av likkister. Der er funnet en fuld kiste av disse hodeskallerne og knoklerne. Den første hodeskalle som blev funnet laa bare 60 cm. ned i jorden. Stedet har en gang været begravelsesplads”

Avisa 1. Mai 6.4.1921. Skeletfund ved Domkirken. I graving i parken mellom brannvakten og domkirken har en funnet to kranier. De lå 1,5 fot under jordskorpen. Funnet ved anlegging av vei fra gaten inn til døren på denne siden av domkirken.

Avis 1. mai 7.4. 1921. Skeletfundene ved Domkirken funnet på nordsiden av domkirken lå i knapt en fots dybde. De er sendt til Egenes nye kirkegård. De skriver sig fra en del gamle grave under kirkens gulv i 1866-1867. Det ble da gravd for å få plass til varmeapparater, vannledninger med mer.

Stavanger Aftenblad 7.4.1921. Skeletfundene fra Parken stammer sandsynligvis fra Domkirkens kjælder.

Avisa 1. mai 19.4. 1921. Skeletfundene ved Domkirken. Funn av kranier og lårbein ved domkirken.

Anders Bærheim. Notat, ca. 1950(?). I 1924 ble det gravd en grøft på skrå over Torget. Det ble funnet et 12m langt og 60-70cm dypt østerslag. De fant også fundamentet til Fruehuset. En 80cm stor furustamme lå i bunnen av grøfta.

Fortidsminneforeningen, 1926. Privatarkiv i byarkivet. De spør domkirkens menighetsråd om å få flytte fem gamle gravsteiner fra Badedammen til domkirken. De har tidligere vært i domkirken. De er vel 2m og 1,5 brede.

Stavanger Aftenblad, 24. juni 1926. Gravstenene ved Badedammen. Gravsteiner som i mange år har ligget utenfor gjerdet til Badedammen, ble flyttet til Rektorhagen.

Stavanger Aftenblad: Rester fra den gamle kirkegård. 7.10.1927. Det ble funnet knokler som kan ha vært fra menneskeskjeletter 1,5m under bakken på gårdsplassen i Laugmannsgata 2 (foran inngangen til dagens Havanna Magasinet).

Stavanger Aftenblad:: En forhistorisk eller historisk kjøkkenmødding på Skagen?

Interessante funn av skjell og beinrester under utgraving av en kjeller i Urgaten, 14.12.1927. I Urgata 2 i krysset med Brattegata, ble det ved utgravingen av kjelleren i 1927 funnet skjell, horn og beinrester om lag 0,5-1m under bakken. «Mengder» av avfall lå jevnt over hele kjellerens lengde i et lag som var om lag en halv meter tykt.

Stavanger Aftenblad, 12.3.1929: Et besøk i domkirkens krypt. En del saket skal flyttes fra domkirkens krypt til Johanneskirkens kjeller, der det er bedre plass. Forklarer hvilke som det er og hva de inneholder. Det er mye kleberstein, som har vært en trapp i bispekapellet. Videre fire klebersteinshoder. Det er også et skifersteinslager, og 15 gamle gravsteiner.

Krogh Chr: Er det grunnmuren til den eldste Petrikirken?, udatert avisutklipp trolig fra 1932. Om. Lunde viste til denne artikkelen i sin artikkel 10.9.1932. Ved graving av en vannledning på sankt Peters plass (inne i dagens Arkaden). I en meters dybde ble det funnet er grunnmur.

Høsten 1934 ble det gravd i to omganger under koret i domkirken. Først i regi av Fredrik Macody Lund og så av Gerhard Fischer. Utgravingene fikk stor oppmerksomhet i byens aviser. Noen kilder:

- **Riksantikvaren, arkivboks E-329 Stavanger domkirke, Arkeologiske undersøkelser G. Fischer 1939-1942, fotografier, uregistrert materiale.** *Det er mange fotografier både som papirkopier og som negativer. I det minste noen av dem er tatt av fotograf Nordland. De er av god kvalitet.*
- **Stavanger Aftenblad: Er det fundamentet for det romanske alter? Gravingen i korkjelleren bringer mer nytt for dagen. 23.8.1934,** beskriver det som at *i motsetning til veggfundamentet består den av svære firkantede steiner som er lagt omhyggelig sammen. Steinene er nærmere en halv meter tykke, og de har en rettlinjert avslutning mot skipet. I høyre siderom er bredden av steinsetningen en meter, men den kommer så vidt til syne også på den andre siden av midtmuren, og har altså en samlet bredde av minst to meter. Går en ut fra at den har ligget midt i koret, må en stein eller to være fjernet i venstre sidekjeller, og bredden blir da omtrent 3 meter.*
- **Stavanger Aftenblad: Gravningen i Domkirken, side 2, 29.8.1934.**
- **Stavanger Aftenblad: Domkirkebesøk med Macody Lund, 3.9.1934, side 2.**

- **1. Mai: Arkitekt Fischer setter fram nye oppsiktsvekkende teorier om Stavanger Domkirke. Undersøkelsene har ført til interessante funn, 1.10.1934, side 1-2.**
- **Stavanger Aftenblad: Arkitekt Fischer i Domkirken: Vi vet intet om det romanske kor, 1.10.1934.**
- **Stavangeren: Er det ikke fundamentet for det romanske koret som Macody Lund fant i korkjelleren. Og er det omtalte alter rester av en tverrmur, 1.10.1934.**
- **Aarsberetning til Foreningen til Norske Fortids Mindesmærkers Bevaring, 90 aargang, 1934, side 188.**
- **Tidens Tegn: Jeg er ikke i strid med Macody Lund, sier arkitekt Fischer, 4.10.1934, side 4.**
- **Stavanger Aftenblad: Macody Lund var først rasende, men nu ler han, Han kan bare glede sig over at Fortidsminneforeningen ved "sin skandaløse optreden avslører sitt eget muldvarparbeid", 4.10.1934, side 2.**
- **Stavanger Aftenblad: Macody Lund: Stavanger domkirke er eldre enn antatt. Den blev bygd som fylkeskirke og senere utvidet til katedral. Dette forklarer at domkirken ikke har den vanlige katedralform, og at koret er forlenget. 11.10.1934, side 1 og 4.**
- **Vestlandet: Macody Lund fjerner sløret om domkirkens fortid, 11.10.1934, side 1.**

Stavanger Aftenblad: Gammel murpuss viser spor etter ildebrand i Domkirken, 22.4.1939. Gerhard Fischer har fjernet pussen i våpenhuset og over vestmuren i kirkeskipet. Den første pussen på steinene inne i kirkeskipet er sotete, og viser til en brann. I våpenhuset er det ikke spor etter sot. Fjerning av pussen i vestgavlen viser hvordan det opprinnelige vinduet så ut.

Stavangeren: Pass på rester av Olavsklosteret under arbeidet med havnetunnellen. Var det kleberstein rørleggerne var borti ved graving for 10 år siden? 24.1.1942. For om lag ti år siden under gravingen under Bikuben (*Nedre Strandgate 5*) ble det funnet store klebersteinsbuer. Nå skal det graves igjen på omtrent samme sted. Det var også noen svære murrester. Den var like lang som kvartalet, et stykke under gatelegemet.

SAS, PA 1 Bærheim, IX, bok V, B, side 8. Teksten er datert 24.1.1942. Ved tomtene til torgbodene ble det før 1942 gravd i grunnen og dels i grunnmuren under Dampbakeriets utsalg. Det var på hjørnet av Nedre Strandgate og Torget. Her ble det funnet en del profilerte klebersteiner. Klebersteinene lå i grunnmuren. Anders Bærheim overlot klebersteinene til stadsarkitekt Erling Nilsen.

Anders Bærheim, notat, PA 1 i Statsarkivet i Stavanger, uten dato (ca. 1942). Rasmus Jonassen fortalte at da forbrukerforretningen Bikuben ble bygget om i Øvre Strandgate 5, ble der gravd foran huset. Bikuben hadde hele området mellom de to Strandgatene. Han hadde sett muren og siden klebersteinsbuer. Kjellergolvnet i Øvre Strandgate 5 ble ned til nivået i Nedre Strandgate. Det ble også gravd litt under fortauet. Her støtte man på en solid mur under gatelegemet. Den lå ca. 30cm under brosteinen, og gikk ca. 1,5m ned i bakken. Den fulgte ubrutt eiendommens lengde i Øvre Strandgate. Bærheim så ikke tegn til kleberstein.

Svein Moloug, notat 3.3.1942, Stavanger Museum. Funn av murrester ved tunellgraving på Stranden, jamfør artikkel i Stavangeren 24.1.1942.

Anders Bærheim: Et byfunn på Torget, avisa 1. Mai, 28.11.1946. I en kabelgrøft ved Indremisjonshotellet (Mortvedtuset) ble det funnet brannrester. Det ble også funnet et romansk profil 70 ganger 60 ganger 40cm halvsirkelformet lysåpning uten fals for glass.

AM, Topografisk arkiv, mappe 4. Gjenstandene ble innlevert av Anders Bærheim i 1946. De har i AM topografiske arkiv nummer fra og med SF-K-4695 til og med SF-K-4707, samt SF-K-4710. Etter et notat av Tore Helge Olsen (uten tittel) fra 18.1.1994, ble de ikke gjenfunnet i arkivet til Stavanger Museum i 1994. Stavanger Museum hadde i tillegg deler av trebeinte leirkar og flere potteskår, som ble funnet ved broa over Skolebekken ved Kongsgata.

Stavanger Aftenblad: Rester av hodeskaller funnet under graving i Sørregata. Ble de gravlagt under svartedøden i Martinskirkens kirkegård? 12.6.1947, side 1 og 6 og

Stavangeren: Stavangeren: Arbeiderne fant to kranier på Arnageren, skriver seg fra en gammel kirkegård, 12.6.1947. Arbeiderne fant to kranier på Arnageren, som skriver seg fra en gammel kirkegård, 12.6.1947. Det ble det funnet to menneskekranier i Sørregata 13. De lå like under trappa på huset, de var brune og mørke, og manglet underkjever. Dette funnet mente Arnvid Lillehammer var i fyllmasser og ikke hadde ligget der opprinnelig (Lillehammer, 2000, side 21, nummer 30 - "Då desse massane etter alt å døma var fyllmasse, er det lite rimeleg at skallane vart funne in situ"). Sørregata 13 og 15 er i dag en eiendom – Sørregata 15.

SAS, PA 1 Bærheim, album 11 – «Utenfor Myhre», uten dato. Bildet står i albumet mellom bilder fra 1947 og 1945. Det viser rester av dammen i Klubbgata.

Stavanger Aftenblad, 20.10.1949. Anders Bærheim: Kongsgaard-minner. Under det svære steingjerdet på Kongsgård (*mot Domkirken*) skulle det lages plass for monumentet (*skolens falne under krigen*). Et par meter av det velbygde fundamentet som bærer muren forankret i fjellhard aur lå i dagen. Den viste hvordan stein ble lagt på stein for om lag 900 år siden. Noe avfall som østersskall ble funnet. Artikkelen er ledsaget av et bilde. Bildet samt ett til er i Anders Bærheim, Statsarkivet, privatarkiv 1.

Anders Bærheim, notat, PA 1 i Statsarkivet i Stavanger, uten dato (ca. 1950??). Funn av et klebersteinshode ved graving av kloakkledning på Madlaveien ved Mosvannsparken. Levert til museet.

Anders Bærheim, notat, side 7f, PA 1 i Statsarkivet i Stavanger, uten dato (ca. 1950??). Hospitaltomten: Murrester ble funnet ved graving i den gamle Hospitaltomten (dagens Arkaden). De gikk noenlunde i flukt med Doktor Eyes gate.

Anders Bærheim, notat, side 8, PA 1 i Statsarkivet i Stavanger, uten dato (ca. 1950??). Profilert kleberstein ved Torvbodene. Under og i grunnmuren til Dampbakeriets utsalg på hjørnet av Nedre Strandgate lå det en del profilerte klebersteiner. Overlatt til stadsarkitekt Erling Nilsen.

Anders Bærheim, notat, side 9, PA 1 i Statsarkivet i Stavanger, uten dato (ca. 1950??).

En profilert kleberstein i Nedre Dalgate. I en kloakkgrøft ble det funnet en profilert kleberstein fra en døråpning.

Anders Bærheim, notat, side 9f, PA 1 i Statsarkivet i Stavanger, uten dato (ca. 1950??).

Profilert kleberstein i Wiesehagen. Det ble funnet en tilhøgd kleberstein.

Stavanger Aftenblad 29.4.1954. Gamle kvernsteiner i Kongsgård. To velbrukte kvernsteiner ble funnet av E-verkets folk. De ble funnet like foran staintappa.

Stavanger Aftenblad. Flere funn i tomte til Bøndernes bank, Stavanger 26.8.1955 og Bærheim Anders: Eksteriører fra Garman & Worses by, Ætt og heim, 1959, side 51. Det ble det blant annet ble funnet en brolagt gate og små blankpolerte kvartssteiner (kiselsteiner), begge av ukjent alder på tomte til Bøndernes hus (Klubbgata 1). Det ble på tomte til Bøndernes Hus funnet to gamle greiner av det gamle løpet til Skolebekken, men det ble ikke gjort daterbare funn.

Stavangeren 10.3.1957. Anders Bærheim. Landlig idyll ved Bredevannet. Under gravingen for omlegging av kloakken ved posthushjørnet støtte arbeiderne på grunnmuren av et hus. Det var trolig grunnmuren til Axel Sømmes hus, som ble revet da Jernbaneveien ble bygd.

Avisa 1. mai 7.9.1957: Stavanger får ny vakker skulptur. Kildededet for brønnen som ble dekket til i 1870-årene er funnet. Den hadde en dybde på 1-1,5m, og var 1,5m bred.

Jan Hendrich Lexow, Innberetning og graving på brannvakttomte, Stavanger Museum, 1957. Det ble grav en grøft 6m lang, 1,5m bred og 1,47m dyp. Det var store mengder fyllmasser.

Stavanger Aftenblad: Klebersteins-funn fra Olavsklosteret, 30.9.1957. Det ble funnet overdelen av et romansk vindu på tomte til Bergesen (Ankerbygget i Kongsgårdsbakken). Det var det gamle Kiellandsvervet.

Stavanger Aftenblad, 24.5.1960. Ved gravingen utfor Domkirken. Funn av menneskeknokler.

Bilde fra graving fundament av Mariakirken, 1961. Riksantikvarens arkiv.

Jan Hendrich Lexow, Stavanger Museum, 25.1.1962 – Riksantikvarens arkiv. Funn av mur utenfor Kongsgårds hovedport 24.-25. januar 1962. Gravingen gikk fra fotgjengerundergangen mot domkirkens vestfront. Det ble gravd på sørsiden langs en gammel telefonkabelgrøft. Det var fra 1,4 til 2m under gatenivået. Funn av kjøkkenavfall med sauebein og østerskall. Fant et et murt hjørne av gråstein, slammet med kalk. Den var 2,25m vest for porten til Kongsgård.

Stavanger Aftenblad, 25.1.1962. Tre hundre år gammel grunnmur gravd fram utenfor Kongsgård. I kloakkgrøft utenfor Kongsgård ble det funnet en grunnmur.

Stavanger Aftenblad, 15.9.1964. Terreng-arbeide ved Domen. Terrenget ved domkirkens nordside ble senket etter anbefaling fra Gerhard Fischer. Steinen til Mariakirken ligger nærmest som en steinrøys.

Ola Øgar Svendsen: Mariakirkens ruiner, Notat Stavanger Museum, 1964. I 1961-1962 ble murene til Mariakirken avdekket, merket og fjernet da det skulle bygges et parkeringsanlegg under. I 1964 ble fundamentet avdekket i sin helhet. Veggen var 115cm bred og kalkmurt. To sider og et kart.

Stavanger Aftenblad: Kirkegård fra 1100-tallet under koret i Domkirken, 20.7.1967. Funn av skjeletter, kullag, fiske-, heste- og svinebein, ei spenne på ett av skjellettene, spinnehjul, beinkam, skålvekt og ett vektlodd. Perry Rolfsen sa i mai 2020 at avisens referat har flere feil.

Rolfsen Perry Magnor: Arkeologisk undersøkelse under Stavanger Domkirkes kor 1967-1968, Bergen, 10.2.1968. Rapporten er i Arkeologisk Museums arkiv, Topologisk arkiv, 613 Stavanger, Stavanger middelalderby, 3075D12R2.

Stavanger Aftenblad: Spor etter en svunnen tid, 26.4.1968. Funn av mur nær Sparekassens bygg. Roy Thorsen, Arnvid Lillehammer og Odmund Møllerop gravde.

Bertelsen Reidar: Rapport om undersøkelsen av tomta til Kirkegaten 2. Stavanger, desember 1967 og desember 1969. AM topografisk arkiv. Det ble blant annet funnet en kalkkonsentrasjon, som kan tyde på tilknytning til kirkelig byggevirksomhet i nærheten. Her fant Arkeologisk museum i 1967-1968 restene av et hus av ukjent størrelse. Det var orientert noe på skrå i forhold til både Kirkegata og Urgata. Det lå i retning øst-nordøst mot vest-sørvest. Plankerestene ble tolket som rester av et flytende golv. Seks keramikkskår var fra høymiddelalderen. Ett av skårene var av en type fra 1200- eller helst 1300-tallet. Det er datert et brannlag som kan være fra et hus. Det ga en kalibrert alder mellom 960 og 1240 med 95 % sannsynlighet. Jamfør også sammendraget i Lillehammer 1971, side 53ff og 2000, side 13f.

Lillehammer, 2000, side 16, nummer 7, som indirekte tidfester funnene til middelalderen. I 1972 ble det gravd i Prostebakken og en fant uberørt marin leire en halv meter under bakken. gravde Arkeologisk museum i bakgården til Skagen 7 opp mot Urgata. Det ble funnet et lag med mye bein nær en meter under bakken.

Arnvid Lillehammer: Notat gjeld Stavanger by, AmS, 21.2.1972. Det ble gravd i Prostebakken, og en fant uberørt marin leire en halv meter under bakken. Det var sju meter over havnivå, som må ha vært nede i bakken i høyde med bokhandelen.

Per Haavaldsen, AmS, 1989. Sjaktplan for utgraving av kloakkrør og ny trapp til ”krypten”.

Per Haavaldsen, Innberetning om undersøkelse av kalkkule i området kongsgata/ Domkirkeplassen, Stavanger kommune, AmS. November 1992 – rapport på tre side – Riksantikvarens arkiv. Under legging av en rørledning ble det funnet en nedgraving fylt med kalk.

Takkebrev fra museet 21.10.1993 til Paul Alf Ingebrigtsen (to side). Innleverte funn til AmS. 11 funn fra Østervåg, Kleivå, Kirkegata og Sparekassens tomt. Funnet i perioden 1947-1960.

Stavanger Aftenblad: Nytt funn av skjelett, 20.5.1994. Det ble funnet knoklene av en mann et lite stykke unna der det i fjor ble funnet 17 skjeletter.

Per Haavaldsen, Arkeologisk Museum, Topografisk arkiv, 1994. Rapport om overvåking av grøftarbeider på Kongsgård. Gravd sjakt i 0,5m bredde fra NØ hjørne av Kongsgård, og 3m i lengde mot NØ. Videre en sjakt 1m vest for vestenden av den østligste trappen til NV-hjørnet av Bispekapellet. Lik sttatiografi. 15-40cm dybde omrotet kulturlag med takpanne fragmenter i hele lagets dybde. Under marin (?) leire.

Arnvid Lillehammer, 2000 viser til en innberetning av 23.8.1995 om Kongsgård ved Per Haavaldsen. Har ikke denne.

Joanna R. Steen, Arkeologisk museum, rapport 28.11.1995 – større rapport i arkivet til AM. Grøft ved avløpsledning for overvann på Kongsgård skole.

Joanna R. Steen, artikkel i Frå haug ok heiðni, nr 4 1995. Et glimt fra Kongsgårds muld. Sammenstilling av undersøkelsene.

Alexander Rory Dunlop: Innberetning om arkeologiske forundersøkelser i Skagen 18, Stavanger, NIKU. September 1995. Rapport på 10 sider.

Tore H. Olsen, innberetning arkivet AM. Datert 3.11.1997. Notat på tre sider. Ved utskifting av lysmaster i Kiellandshagen ble det gravd.

Tore H. Olsen, innberetning arkivet AM. Datert 7.11.1997. Funn av tre fint tilhogde klebersteiner i gårdsmuren på Kongsgård.

Per Haavaldsen, Arkeologisk Museum, 1998. Arkeologiske observasjoner ved anlegg av minnesmerke over Kitty Kielland, Kiellandshagen, Stavanger. Over morenen lå det et kulturlag med klart etterreformatorisk materiale.

Tore H. Olsen, Arkeologisk museum, 1999. Ang. overvåking av kabelgrøft. Grøft på Kongsgård uten forhistoriske funn.